Иң җаваплы чор - елны туйдырыр көннәр башлана

язгы кыр эшләре -2014

Соңгы берничә көндә кышкыча салкын һава торышы күзәтелсә дә, календарьдә язның икенче ае - апрель башланды. Бу авыл кешесе өчен иң җаваплы чор - елны туйдырырлык көннәр башлануын искәртә. Җирдә эшләүдән тәм тапкан чын игенче-механизаторлар бу сәгатьләр җитүен алдан ук көтеп алалар. Авыр, мәшәкатьле, тузанлы эш булса да, икмәк игүдән, азык-төлек муллыгы булдырудан да игелеклерәк, саваплырак хезмәт табылырмы? Язгы чәчү эшләренең никадәрле җаваплы чор икәнлеген барыбыз да яхшы аңлыйбыз. Әлмәт районы игенчеләре бу эшкә ни дәрәҗәдә әзер, авыл хуҗалыгы хезмәтчәннәре нинди планнар белән яши?

Бу хакта без Әлмәт районы авыл хуҗалыгы һәм азык-төлек идарәсе җитәкчесе Извил Габдрәкыйпов белән әңгәмә кордык.

- Извил Әнәсович, 2014 ел уңышы нәтиҗәле булсын өчен нәрсәләр эшләнә?

- Традицион рәвештә язгы кыр эшләренә әзерлек тулы көченә бара. Агрономиянең бит үз законнары, җирне көзен эшкәртергә, кышын дымын сакларга, язын культивация ясарга, ашламасын кертеп чәчәргә кирәк. Шул кирәкнең берсе җитеп бетмәсә дә, киләсе уңышның сыйфатына да, күләменә дә йогынты ясый. Агымдагы елда 48 343 гектарда язгы чәчү эшләре башкару күздә тотыла, шуның 34 166 гектары бөртекле культуралар, 14 200 гектары азык культуралары. Шуның 3 мең гектарын быел яңарту бурычы тора. Кырыс табигать шартларында мал азыгы әзерләү өчен күпьеллык үлән игәргә кирәклеге берничә тапкыр расланды инде. Моның шулай булуын хуҗалык җитәкчеләре дә аңлады. Сенаж итеп салган очракта да, люцерна культурасы сыйфаты, саклашышы ягыннан күпкә өстен. Икенчедән,туфракның составын яхшырту өчен булса да люцерна чәчәргә кирәк. Бу җирләрдән 3 ел дәвамында берниндй ашлама кертмичә дә мул уңыш алып була.

Быел Әлмәт аграрийларының төп максаты - ашлыкның тулай җыемын 100 мең тоннадан арттыру. Әлеге бурыч алдагы елларда булган корылык, яңгырлы һава торышлары нәтиҗәсендә алып җиткерелмәгән ашлык балансын торгызу нәтиҗәсендә куелган. Шулай ук чәчүлек мәйданнарын киметмәү, уҗым культураларының саклап калу чараларын тәэмин итү дә мөһим.

- Агымдагы елда нинди культуралар чәчү күздә тотыла? Гомумән, орлык фондын яңарту буенча чаралар күреләме?

- Быелгы чәчү өчен 11 581 тонна орлык таләп ителә. Әлеге фонд 100 процент әзер, шуның 90 проценты тикшерү узган. Бары тик бер генә хуҗалыкта, Яңа Михайловкада әлеге проблема бар иде, күрше хуҗалыклар белән сөйләшенде, сиңнәгә кытлык булмаячак. "Ни чәчсәң, шуны урырсың" диләр. Бу мәсьәлә министрлык тарафыннан да катгый конрольдә тотыла, субсидияләргә кагылышлы мәсьәлә-ләрдә беренче чиратта әлеге күрсәткечләр исәпкә алына. Орлык фондын яңарту юнәлешендә узган ел районда шактый эш башкарылды. Район башлыгы Салихов Мәҗит Хаҗиповичка зур рәхмәт. Администрация тарафыннан күрсәтелгән финанс ярдәме барлык орлык фондының югары репродукциялерә әйләндерелергә тиешле 55 процентын 30 процентка киметеп, 25кә генә калдырырга мөмкинлек бирде. Югары репродукцияле язгы бодай, арыш орлыклары алдык. Быелгы урып-җыю эшләреннән соң әлеге күрсәткечне бары 10-15 процентка калдыру максатын куябыз. Бүгенге көндә барлык орлык фондының 6 проценты элиталы, ә 0,3 проценты аннан да югары, капчыклап кына сатыла торган, бик кыйммәтле автор симәнәләре.

- Ягулык-майлау материаллары, ашлама күп чыгымнар таләп итүче чимал. Авыл хуҗалыгы предприятиеләре быел нинди дә булса ярдәм, субсидиягә өметләнә аламы?

- Мәгълүм булганча, быел дәүләт ярдәме гектар күләменнән чыгып 1 гектар җиргә 155 сум исәбеннән бирелә. Кызганычка каршы, җирләрнең милек хуҗаларына беркетелмәгәннәре дә бар, андыйларга субсидия бирү каралмаган. Бүгенге көндә район хуҗалыклары өчен Федераль һәм Татарстан казнасыннан 26 млн сум күләмендә субсидия күчерелде. Татарстаннан килгән средстволар үзәкләштерелгән рәвештә ашлама алу өчен каралган. Бу эш инде тәгәрләнде диярлек. Бүгенге көндә 1 гектар чәчүлек мәйданына 24,2 кг га якын тәэсир итү матдәсе, ягъни төрле катлаулылыктагы ашлама булдырылган. Әлеге күрсәткеч мактанырлык түгел, билгеле, бик аз, ләкин һәрбер хуҗалык үз мөмкинлекләреннән чыгып эш итә. Федерациядән килгән средстволарны ягулык-майлау материаллары, кирәкле запас частьләр һәм язгы чәчү өчен мөһим булган максатларга кулланырга ярый.

Республика җитәкчелеге әйткән сүзендә торды, ягулык-майлау материалларына нефтьчеләр белән сөйләшенен бәя 6 сумга булса да киметелде. Район өчен әлеге лимит 2049 тонна. Башка еллардан аермалы буларак, ягулыкны ерактан түгел, үзебезнең Кичү базасыннан гына алачаклар. Бүген-иртәгә хуҗалыкларга ягулык җибәрелә башлаячак.

- Сез билгеләп узганча, язгы кыр эшләрен уңышлы башкарып чыгу өчен "кирәк"нең чиге юк. Тармакны кирәкле техника белән тәэмин итү көнүзәк мәсьәләләрнең берсе санала. Хуҗалыкларның техника - трактор паркы ни хәлдә?

- Республикада эшләүче 60/40 программасы аграрийлар өчен тоемлы ярдәм бирә. Узган елның икенче яртысында һәм быел 6 бөртекле культуралар, 2 азык культуралары җыю комбайны, 16 трактор, 7 агромастер, 1 үз йөрешле косилка, 2 кың алдырылышлы чәчкеч һәм башка төрле авыл хуҗалыгы техникалары алынды. Эш быел да дәвам итә. Авыл хуҗалыгы техникаларын яңарту өчен Росагролизинг аша районга 4 млн 691 мең сум средство каралган.

Республикада тормышка ашырылучы программалар үсемлекчелек кенә түгел, терлекчелектә дә бик отышлы дип саныйм. Агымдагы елда әлеге программа кысаларында "Татнефть" һәм хакимият булышлыгы белән 9 хуҗалыкта сөтүткәргеч системасы булдыру күздә тотыла. Терлекчелек юнәлешендә эшләргә телә-үчеләр өчен средстволар чикләнмәгән.

- Безнең төбәк өчен иң авырткан нокта кадрлар проблемасы. Быел әлеге мәсьәлә ничек хәл ителә?

- "Кадрлар барысын да хәл итә" дигән сүзләр авыл хуҗалыгы өчен елдан-ел актуальрәк була бара. Хәтта министрлыктан бирелә торган субсидияләр дә хуҗалыкта белгечләрнең булу - булмавына бәйле. Быел, мәсәлән, 1000 гектардан артык чәчүлек җире булган хуҗалыкларда штатта торучы агроном булмаса, субсидия бирелми. Бүгене көндә районга бирелгән акчаның 8 млн алынмаган, чөнки министрлык таләп иткән белгечләр җитешми. Бу мәсьәләдән чыгу юлын таптык кебек, хуҗалыклар кайда пенсия яшендәге, кайда башка тармакта эшләүче белгечләрне үзләренә җәлеп итеп приказ нигезендә штатка алдылар. 8 апрель көнне агрономнар өчен Авыл хуҗалыгы һәм азык-төлек министрлыгы тарафыннан махсус укулар оештырыла, аттестация үткәрелеп, документ бирелә. Бары тик шуннан соң гына хуҗалыклар үзләренә тиешле субсидия акчасын ала алачак.

Гомумән алганда, белгечләр белән тәэмин ителеш район буенча бары тик 56 процент. Бу безнең өчен генә түгел, республиканың күпчелек районнары өчен көнүзәк проблема. Кызыксындыру чаралары да юк түгел, узган ел хуҗалыкларда эшләүче 7 белгеч 100 мең сум грант алса, терлекчелектәге эшне нәтиҗәле оештыручыларга министрлык аша ай саен 1-5 меңгә кадәр өстәмәләр түләнде. Язгы чәчү чорында кырлардагы эшне тиешенчә оештыру өчен механизаторларга булган кытлык аеруча сизелә. Хуҗалык җитәкчеләре бу мәсьәләне Чувашия, Оренбург, Башкортстан өлкәләреннән эшчеләр алып килеп хәл итәргә тырыша. Инвесторлары булганнар шул оешмалардан, нефтьчеләрдә эшләүчеләрне вакытлыча отпускка җибәреп, әлеге проблемалардан чыгу юлларын эзлиләр.

- Извил Әнәсович, хәзергә көннәр салкын булса да, чын яз үзен озак көттермәс. Язгы кыр эшләренә кайчан чыгу планлаштырыла?

- Быел яз иртә дә түгел, соң да түгел, үз вакытында килә дип көтәбез. Синоптиклар вәгъдә иткән һава торышы булса, апрель аеның икенче яртысында аграрийларыбыз язгы кыр эшләренә тотынырлар дип уйлыйм. Аңа кадәр булган мәсьәләләрне хәл итеп, язгы чәчү эшләрен кыска срокларда һәм югары сыйфатлы итеп башкарып чыгу барыбызның да уртак бурычы.

- Әңгәмәгез өчен рәхмәт, Извил Әнәсович. Табигать шартлары "көйле" булып, эшне тиешенчә оештырып, киләсе ел уңышына ныклы нигез салыныр дигән ышаныч бар.

Фәрдия ХӘСӘНОВА

«Язмышым өлешенә тигән бәхетемнән бик канәгать»

безнең юбилляр

Татар дөньясында бик күп мәшһүр шәхесләре белән билгеле Казан артының Арча районы Иябаш авылында туып үскән кыз, әлбәттә инде, татар хатын-кызларына хас булган иң асыл сыйфатларны үзенә туплаган гүзәл бер зат. Быел үзенең 50 яшьлек юбилеен билгеләп узган Әлмәт татар дәүләт драма театры артисткасы Бикмуратова Фәймә Ибраһим кызының таланты да, уңганлыгы да, бәхете дә сокланырлык.

Яңгыр да вакытында явып, җил дә вакытында искән туган авылы Иябашта ин абруйлылардан саналган Ибраһим һәм Зөһрәнең ишле гаиләсендә 12 нче бала булып дөньяга килгән Фәймә кечкенәдән башкалардан аерылып тора. "Мин китап укырга бик ярата идем, еш кына үзем уйлап чыгарып хикәяләр, әкиятләр сөйлим. Яңа Кырлай авылына йөреп укыганда карлы-буранлы көннәрдә интернатта куна калабыз. Бүлмәдәгеләрнең минем кровать янына җыелып, онытылып тыңлаулары чиксез фантазияләремә көч өсти, әкият яңадан -яңа борылышлар ала," - дип искә ала бала чакларын Фәймә ханым. Артистлык сәләте аңа әлешчә әтисеннән дә, әнисеннән дә күчкәндер. "Әштән бушаган арада, әти безне, 14 баласын янәшәсенә җыеп утыра да, өздереп гармунда уйный, аш-су тирәсендә кайнашкан әниебез әкрен генә аңа кушыла, үзе гесләдә уйный. Андый мизгелләр онытылмаслык хатирә булып күңелдә саклана".

10 нчы сыйныфны тәмамлагач, артист булу хыялы белән янган кыз Казан театр училищесына укырга керә. Курсташлары мәдәният, сәнгать дөньясында танылган, тамашачыларның яраткан артистлары Хәния Фәрхи, Фәридә Сафина, Рашания Фәйзуллина, Дилбәр Әбүнәгыймова, Минзилә Габидуллина, Гөлчәчәк Габдрахманова белән алар хәзер дә якын дуслар, кунакларга йөрешеп, шатлыкларын бүлешеп яшиләр.

1985 елда училищены диплом алгач, иҗат итү дәрте белән янган 12 артист юллама белән Әлмәт татар дәүләт драма театрына эшкә кайта. Аларны театрның баш режиссеры Рөстәм Абдуллаев автобус белән килеп ала.

- Безнең өчен махсус рәвештә спектакль сайланган иде, анда һәрберебезгә роль бирделәр,- дип сөйли Фәймә ханым. Зур сәхнәдән башкарган беренче роле "Ә таңнар гүзәл тынлыкта иде" спектаклендәге Лиза Бричкина була. Аннары "Шүрәле"дә әни шүрәле, "Кунак кызы гел килмәс" тә Галиябану роле яшь артистканың сәхнәдәге юлын билгеләде. 20 яшьлек кызның 80 яшьлек карчык ролен югары профессиональ дәрәҗәдә башкаруын остазлары бик югары бәяли. Туфан Миңнуллинның "Тал бәресе имәндә" әсәре Фәймәгә беренче танылуын алып килгән дисәк тә, арттыру булмас. Әлеге спектакльдә ул берьюлы 4 роль башкара. Тышкы кыяфәте белән генә бер-берсенә охшаган 4 төрле яшьтә, 4 төрле характердагы героиняларның эчке кичерешләрен тамашачыга җиткерү өчен, чыннан да, зур осталык , талант таләп ителгәндер.

Сәхнәдә генә түгел, тормышта да шат күңелле, һәрвакыт ачык йөзле булуы белән тирә-юньдәгеләрне үзенә тартып тора ул. Ут кебек янып торган, зәңгәр күзле, сары чәчле кызга сүз катучы егетләр дә күп булгандыр, билгеле.

- Бәхет кошың югары күтәрелсен дисәң, аның канатлары тигез булу кирәк, ә аның канаты - гаилә. Сәхнә кешесенә икенче яртыны табу бик җиңел дә, бик авыр да, диләр. Тормыш иптәшең белән ничек таныштыгыз?

- Безнең танышу үзе тарих. Чернобыль атом станциясе шартлаган елның җәе иде ул, безгә 60 көн ял бирделәр. Мин 28 нче кибеттән талоннарга әйберләр алдым да, авылга кайтырга вокзалга менеп барам. Билет алып, китәсе сәгать җиткәнен көтеп торган арада, бер егет килеп миңа сүз катә. Мин үземне Майтап дип атадым, тәксе генә җавп бирәм, шулай да, кайчан киләсемне әйттем. Ул егетнең мине таныя, белеп сөйләшүен аңламыйм бит әле. Сентябрь аенда Әлмәткә килеп, тулай торакка кайткан көнне мин яңадан аның белән очраштым. Ул комсомол оешмасы кушуы буенча тулай торакларда студентларга лекцияләр укый, ә без, шунда яшәүче артистлар, кубрәк кеше килсен өчен очрашулар башланганчы концерт куябыз. Шул кичне мин автовокзалда очраган егетнең Марсель икәнлеген белдем. Без ике елга якын очрашып йөреп өйләнештек.

1986 ел. «Тал бәресе имәндә» спектакленнән күренеш

- Марсель Бикмуратов исеме әлмәтлеләрнең күбесенә таныш. Аны актив комсомол, озак еллар "Татнефть" ААҖ Профсоюз комитеты рәисе урынбасары буларак та яхшы беләләр. Андый кешенең тормыш иптәше булып яшәү ничегрәк?

– Тормышымнан, язмышым өлешенә тигән бәхетемнән мин бик канәгать. Улыбыз Виталий Мәскәүдә укуын тәмамлап кайтты, "Елховнефть"тә эшли, кызыбыз Алина Казан Федераль университетында белем ала. Яратып башкарган эшем, хезмәттәшләрем, дусларым, туганнарым янәшәмдә. 14 ел сәхнәдән китеп торгач, мин яңадан иҗатка кайттым. Марсель сәнгать кешесе булмаса да, мине аңлый, эшемә зур хөрмәт белән карый. Премьераларыбызга, башкарган рольләремә ихластан шатлана.

Фәймә белән әңгәмә корып утырган кыска гына вакыт эчендә дә ул үзенең ихлас булуы, гадилеге, ягымлы күңеле белән үзенә каратты.

Иҗатында да шулай ул. Фәймә чыгу белән сәхнәләр җанланып, яктырып китә. Рольләрен күңел җылысын биреп, җаны аша үткәреп башкара. Шуңа да халык аны ярата,тамашачылары үз итә.

Барлык әлмәтлеләр, газета укучылар исеменнән без Фәймә Бикмуратованы күркәм юбилее белән тәбрик итәбез. Сүрелмәс иҗат ялкыны, гаилә ныклыгы, тормышының бүгенге кебек бәхетле һәм матур булуын телибез.

Фәрдия ХӘСӘНОВА